

Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö / Lähtökohtia ruotsin opetuksen kehittämiseksi toisena kotimaisena kielenä

3101/12.00.01/2012

Sivla § 99

Valmistelija: Jämsän lukion apulaisrehtori puh. sivistystoimenjohtaja, puh. 020 638 2220.

Ruotsin kielen opetuksen kehittämisryhmä on jättänyt opetusministerille raporttinsa ehdotuksineen ruotsin kielen opetuksen ja oppimisen parantamiseksi eri koulutusasteilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt raportista ja työryhmän esityksistä lausuntoa myös kunnilta.

Suomi on kaksikielinen maa ja se itsessään on kulttuurinen rikkaus. Profiloitumme pohjoismaaksi vaikka EU-jäsenyytemme on valtaisesti lisännyt kansainvälistä verkostoaamme. Tästä seuraa, että on kannatettavaa, että ruotsin kielen asemasta keskustellaan ja pyritään löytämään parannuksia tilanteeseen. Se tosiasia, että ruotsin oppituntien määrä peruskoulussa on nykyisellään vain puolet siitä, mitä se oli 1970-luvulla, näkyy selvästi opettajien arjessa. Hyvin pienessä ajassa on ehdittävä opettaa ehkäpä jopa entistä laajempaa sanavarastoa peruskieliopin lisäksi, koska yhteiskunta on monipuolistunut ja tekniikka on kehittynyt.

Opettajien täydennyskoulutukseen on kehitetty hankkeita ja panostettu rahallisesti. Valitettavaa on kuitenkin se, että aina opettajan ei ole mahdollista osallistua täydennyskoulutukseen, vaikka kiinnostusta olisikin. Kunnalla ei ehkä ole resursseja sijaisen palkkaamiseen ja oppitunnit kaatuvat kollegojen niskaan. Tämä nostaa kynnystä osallistua koulutuksiin. Kuitenkin opettajan oma innostuneisuus on selvietyksessäänkin todettu yhdeksi oppimismotivaatiota kohottavaksi tekijäksi. Opettajalla on kova työ itsenäisesti päivittää omaa osaamistaan ja pysyä ajan hermolla (puhe)kielessä tapahtuvista muutoksista.

Valtion tukemaa täydennyskoulutusta tulee kehittää siten, että myös sijaiskustannukset voidaan kattaa täydennyskoulutusrahoista. Kun katsoo nykyistä laajaa eri instanssien tarjoamaa koulutusta, jota valtio tukee, voidaan arvioida, että kohdentamalla rahoitusta vähemmälle määrälle koulutusta, ehdotuksemme voisi olla toteutettavissa.

Hyvä pyrkimys on s. 59 esitetty ehdotus ruotsin kielen ja kulttuurin sisältöjen integroiminen muihin oppiaineisiin perusopetuksen luokilla 1-6. Tässä on vain varmistettava se, että kaikilla opiskelijoilla on samat mahdollisuudet saada oppia vrt. opettajien koulutus ja useammalle alakoululle tulevan uuden integroitavan oppiaineen vaikutukset toimintakulttuuriin.

Kannatettavaa on myös opinto-ohjauksen kehittäminen siten, että tuodaan paremmin esiin yhtäältä jatko-opintojen ruotsin kielen vaatimuksia ja toisaalta sitä tosiseikkaa, että Suomessa on aidosti alueita, joissa ruotsin kieltä tarvitaan työssä ja kanssakäymisissä. Tähän kaivataan valmista materiaalia kouluille opinto-ohjaajien ja opettajien sekä rehtoreiden käyttöön esim. vanhempainiltoihin.

Kaikkien nivelvaiheiden toimintaan tarvitaan lisähuomiota. Selvityksen sivulla 38 todetaan, että jopa lukiosta tulevien opiskelijoiden ruotsin lähtötaso korkeakouluasteella on alhainen. Lukioissa puolestaan on havaittavissa opiskelijoiden alentunut lähtötaso perusopetuksen jälkeen. Tähän lienee syynä opetustuntien määrän väheneminen.

Koska tuossa iässä nuoren elämässä tapahtuu niin suuria muutoksia, on todella pohtimisen arvoista se, että ruotsin opetusta varhastetaan nykyisestä 7.vuosiluokasta. Tämä varmistaisi hyvän pohjan kielitaidolle tutussa ympäristössä. Tiedossa on, että varhentaminen jakaa mielipiteitä. Aikaistaminen tukee yhtenäisen perusopetuksen -periaatetta, koska ainakin alkuvaiheessa opettajina toimisivat lähinnä aineenopettajat.

Pitkien etäisyyksien kunnissa, joissa on tämän johdosta laaja kouluverkko, opetusryhmistä tulee väistämättä pieniä, jos opetus aikaistetaan alkamaan 6. vuosiluokalta. Ryhmiä tulee määrällisesti enemmän kuin tilanteessa, jossa opiskelu ja opetus ajoittuvat yläkouluun. Myös opetusvälineiden hankinta ulottuu useammille kouluille. Toisena vaihtoehtona on oppilaiden kuljettaminen keskustan kouluihin, mutta käytännössä sen toteuttaminen järkipärisesti voi olla vaikeaa.

Tämä varhentaminen tulee lisäämään kuntien kustannuksia (matkakorvaukset ja opetusvelvollisuuden huojennukset). Kustannusten lisäykset tulee huomioida täysimääräisinä kunnille. Sinällään ruotsin kielen tuntimäärä perusopetuksessa pysyisi samana kuin nykyisin.

On valitettavaa se, että oppilailla eri kunnissa ja jopa saman kunnan sisällä on erilaiset mahdollisuudet opiskella kieliä. Yleensä ainoa vaihtoehto A1-kieleksi on englanti. Vaaditut minimiryhmäkoot ovat samat pienillä ja suurilla kouluilla, joten ei ole realistista, että "harvinaisempien" kielten ryhmiä syntyisi pikkukouluilla. Koulun vaihto kielivalinnan perusteella on usein liian iso ja hankala muutos pienelle oppilaalle, vaikka motivaatiota olisikin.

Kuntien talous ei mahdollista, ainakaan muuttotappiokunnissa ja/ tai vähäväkisissä kunnissa kielivalikoiman laajentamista, A1-kielen osalta eikä myöskään A2-kielen osalta minimiryhmäkoon alentamista. Kysymys ei ole kunnallisten päätöksentekijöiden tai viranhaltijoiden tahdon tai näkemyksellisyyden puutteesta vaan talouden tilasta.

Jos opetus- ja kulttuuriministeriön aito intressi on kohentaa ruotsin kielen opetusta ja kieltenopetusta ylipäätään, se lisäisi valtionrahoitusta pysyvästi opetukseen, ei hanketoiminnan kautta. Nykyinen menettely, jossa vuosittain on lukuisia aiemmasta jatkuvia ja uusia hankerahoituksia haettavana, ei ole sopusoinnussa laskennallisen valtionosuusjärjestelmän -periaatteen kanssa.

Kielten opiskelussa tulisi hyödyntää nuorta ikää. Tutkimukset ovat todistaneet, että esim. ääntämisessä päästään lähelle natiivipuhujan tasoa, mikäli opiskelu on aloitettu riittävän varhain. Samasta syystä on kannatettavaa tukea maahanmuuttajien kieliopintoja. Heillä on usein suuri motivaatio ja oppimista nopeuttava asenne uuden kielen oppimiseen.

On suuri pelko, että ruotsin kielen aineopettajien määrä laskee, kuten aloituspaikkojen vajaakäytöstä on ennakoitavissa. Raportissakin todetaan, että ruotsin opettaja joutuu perustelemaan valintaansa aivan eri tavoin kuin muiden aineiden opettajat. Tämä lisää riskiä opintojen keskeyttämiseen. Silloin on vaarassa laadukkaan opetuksen takaaminen kaikille oppilaille. Jonkinlaisia toimenpiteitä myös vanhempien asenteiden muuttamiseen kaivataan. Moni kielteinen asenne opitaan jo kotoa, ja tämä vaikeuttaa oppimista.

Parhaita mahdollisia asenteen muuttajia ovat stipendimatkat (esim. Pohjola-Norden) ja teatterimatkat ruotsinkielisiin teattereihin (matkuki) sekä kielikerhot. Myös ystäväkoulutoiminta kotimaan sisällä tai pohjoismaiden kesken olisi kannatettava asia. Varsinkin alueilla, joissa ruotsin kieltä ei kuule kadulla elävien ihmisten puhumana, on haasteellista motivoida opiskelijoita kielen pariin.

Esityslistan mukana on tiivistelmä työryhmän raportista. Varsinaiseen raporttiin on mahdollista tutustua osoitteessa http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012/Toiminnallista_ruotsia.html

Ehdotus

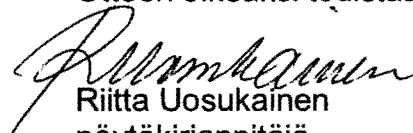
Sivistystoimenjohtaja:

1. Sivistyslautakunta hyväksyy seliteosan mukaisen lausunnon annettavaksi Opetus- ja kulttuuriministeriölle.
2. Tämä pykälä tarkastetaan kokouksessa.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.

Otteen oikeaksi todistaa Jämsässä 31.8.2012

Riitta Uosukainen
pöytäkirjanpitäjä